

Familjen före jobbet

Företagen måste inse att unga människors grundläggande värderingar har förändrats radikalt. Det vet framtidsforskaren Bi Puranen.

Ja, ja, vänta bara tills ungdomarna börjar amortera på villalånen. Då blir de som vi." Bi Puranen är försenad. Ett nyinkallat möte på Institutet för framtidsstudier orsakade försening. Sverige ska ordna en workshop i juni för forskare från ett 50-tal länder som alla ingår i en stor undersökning om värderingar, World Values Survey. På institutet är hon projektledare med titeln docent.

Men basen i tillvaron är den 300 kvadratmeter stora lägenheten på Tegnérgatan i Stockholm. Med utgångspunkt härifrån jobbar ett team unga människor. Många av dem jobbar också i nätverk från Göteborg, Jönköping och den franska forskarbyn Sophia Antipolis. På Färingsö finns skrivarstuga och en studio där de ofta möts. Hennes senaste forskning, Rapport 90-tal, handlar om svenska ungdomars åsikter, värderingar och ideal. Metoden är att unga djupintervjuar unga, en undersökning som pågått i flera år. Intervjuerna följs upp och den äldsta gruppen unga i undersökningen har hunnit bli 29 år.

Ord utan sammanhang

Många vill se in i framtiden. Inte minst företagen har upptäckt hur viktigt det är, menar Bi Puranen. Därför får trendorakel uttala sig och de tillkallas som experter på framtiden.

"Men de använder sig ofta av ord utan sammanhang", säger hon.

Forskning däremot kan erbjuda kvalitet, eftertanke, kunskande och samband. Att förstå långsiktiga skeenden och hur värderingar förändrats.

"Att tro att ungdomarna blir som vi när de börjar betala av lånen är ett stort misstag. Det handlar inte om ytliga attityder utan om djupa, grundläggande värderingar som ändrats mellan generationerna. Det måste både företag och politiker inse."

Dagens mediabild av unga handlar ofta om arbetslöshet, att unga bara vill ha kul och att de helst går på socialen för att få pengar. Men Bi Puranens forskning visar motsatsen.

"Mest slående är att nio av tio unga är positiva till framtiden. Lika många är positiva till IT och kommunikation. Men viktigast av allt är ändå relationer, att göra gott

för andra." Som exempel tar hon värden. Unga är intresserade av att arbeta inom värden och att göra nytta. Tvärtemot den mörka mediabilden som kan leda till att kommuner och landsting fattar policybeslut stick i stäv med långsiktiga önskemål. Värderingar är kraftfulla styrmedel som kan förändra världen - det gör däremot inte enskilda politiska beslut. Det handlar om att arbeta öppet, nyfiket och lyssna till unga.

Den konvergensen som nu sker mellan IT-telemok och massmedia anser hon oerhört intressant. Motsvarande branschglidning skulle behövas inom många andra områden.

"Ta reklamvärlden. Tänk om de istället kunde jobba tillsammans och öppna de ventillåta skotten mellan forskning, interaktiva medier och reklamänniskor. Att jobba seriöst tillsammans. Det behövs och är en ödesfråga inom alla branscher."

Enligt undersökningen Rapport 90-tal anser över hälften av ungdomarna att det går att lita på företagen. Däremot litar de inte på politiker och media.

"Dessutom anser ungdomarna att de kan påverka företagen, framförallt som konsumenter. Företag som inte tar sitt ansvar och tänker på exempelvis miljön överlever inte. De som växer upp i dag är vår första mediangeneration."

Men att tro att dagens unga är rädda för att arbeta stämmer inte. Ungdomar vill jobba mycket, men det är skillnad mot att slita.

"Företag som pressar arbetskraften med stora övertidsintag kommer förlora sina kreativa anställda. Ungdomar är inte rädda för att jobba hårt, men kommer att kräva vita veckor. Mer fritid för att kunna odla sina intressen, bland annat att kunna resa runt i världen."

Ett tecken på att frihet väger tungt är att fyra av fem unga kan tänka sig att starta eget. Det tolkar Bi Puranen som att de företag som inte erbjuder flexibilitet och ger

sina anställda tid att utvecklas tillsammans med familjen inte heller kommer att få behålla den välutbildade och eftertraktade arbetskraften.

"Man tar inte av sig huvudet när man går från jobbet. Att vara högpresterande innebär inte att sitta av en viss tid på jobbet. Penn-dropparna som slutar sitt jobb vid en viss tid är inte kreativa. Gamla strukturer och måsten fungerar inte så i framtiden. Människors närvaro är inte viktigast utan vad de kan åstadkomma."

Tankefrukter till spillo

Att istället organisera arbetet i form av projekt tror hon blir ett måste. Att emellanåt jobba hårt och låta familjen vara införstådd med det, för att sen ha ledig tid.

"Nu går en massa bra tankefrukter till spillo. Det är oftast när man slappnar av efter en intensiv arbetsperiod som de idéerna kommer. Det missar ofta dagens företag eftersom allt arbete går i varandra. Företag som tänker krama ur 10 till 12 timmar om dagen från sin kreativa arbetskraft får inte behålla sina anställda. Ungdomar kräver frihet och att kunna göra vad man vill emellanåt."

Familjen är viktig. I undersökningen svarade 83 procent att familjen kommer före jobbet. På frågan om vad de trodde var viktigast om tio år valde hela 99 procent familjen först. 79 procent ansåg att arbetet var näst viktigast i livet. Fler pojkar än flickor betonade familjen som det viktigaste i livet.

"Att bortse från dessa djupliggande värderingar är farligt. Den ökade globaliseringen och internationella headhunters gör det ännu viktigare att lyssna. Inte bara Percy Barnevik plockar anställda från hela världen, utan det kommer att gälla hela arbetsmarknaden.

Men för att kunna locka de bästa till sig handlar det inte bara om att företag måste stå för en miljömedvetenhet och ett hållbart socialt engagemang. Ungdomar kommer att

ställa villkor för att få tid till både arbete att odla sina sociala relationer.

"Vi har kommit långt i Sverige, jämfört med exempelvis Latinamerika. Det borde vi utnyttja."

Bi Puranen är intensiv. Samtidigt som hon pratar plockar hon fram sin Macintosh Power Book 3400.

"Jag bär mina frågor med mig. Det finns många skrivbord här i huset, men inget är bara mitt eget. Min dator är mitt skrivbord."

Hon anser att hon lever som hon lär. I början av veckan tog hon med sitt skrivbord, datorn, och dottern Nike till landet för att skriva och få lite "vit tid".

Bi Puranen har en lång karriär bakom sig. Redan som 22-åring blev hon chef för den Demografiska Databasenheten. Hon är en van arbetsledare. Hon har doktorerat i ekonomisk historia och är docent vid Stockholms universitet. Sedan 1989 är hon projektledare vid Institutet för framtidsstudier och hon har också utrett IT-frågor åt regeringen, producerat en rad böcker, filmer och multimediala presentationer. Bi Puranen tycker om att föreläsa för företag och organisationer.

För ut sitt budskap

Hon blev känd för svenska folket som programledare i Kvitt eller dubbelt, samtidigt ansvarade hon för Nationalencyklopedin. Det var en hektisk period, men också en läroperiod. På den tiden ställde hon snällt upp på alla intervjuer och till slut blev det för mycket. I dag ser hon istället på media som något bra och positivt. Ett sätt att föra ut sitt budskap.

En sista slutsats drar hon från sin undersökning om ungdomars värderingar. Deras hjältar är i dag inte popstjärnor. Beundrade personer är istället Bill Gates, Percy Barnevik och Nelson Mandela. Men ungdomarnas verkliga hjältar hos finns på ett mycket närmare håll.

"Det är föräldrarna. Den övervägande delen av ungdomarna svarade att de främst beundrar sina föräldrar. Där har vi inte kunnat se någon skillnad på skilsmässobarn och andra."

